

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallennettu versio.
Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat
saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Majuri, K. 2020. Peltoporo-ongelman hallinta on kokonaisuuden hallintaa. Poromies.
87 (2), 34-36.

PELTOPORO-ONGELMAN HALLINTA ON KOKONAISUUDEN HALLINTAA

Teksti ja pieni kuva Karoliina Majuri

Poroja päätyy viljelyksille useista eri syistä, tavallisimmin ravinnon perässä. Viljelyksien houkuttavuutta kesäaikaan lisää avoimen paikan tarjoama suoja räkkää vastaan. Viljelykset voivat tarjota poroille suojaa myös pedoilta, jotka on helpompi havaita avoimessa maastossa. Viljelysten sijoituksessa asu- tuksen läheisyyteen niiden pedoilta tarjoama suoja korostuu. Poro mieltää pedoiksi myös metsästyskoi- rat. Syksyinen hirvikoirien laskeminen irti maastoon voikin aiheuttaa porojen siirtymisen niille sovelialta laitumilta viljelysten harmiksi. Myös poronhoidol- liset tekijät, kuten erotusaitojen sijainti viljelyksiin

nähtäen, voivat lisätä porojen pellolle päätyminen riskiä muista maankäyttömuodoista johtuvien teki- jöiden tapaan.

Viljelysvahinkojen ehkäisyssä syyt porojen pellolle päätymiseen eivät ole merkityksellisiä. Syiden tarkastelu on osa kokonaisvaltaista vahinkojen eh- käisyä, jossa hoidetaan koko tautia eikä ainoastaan oiretta. Syiden tarkastelussa ja niihin puuttumisessa tarvitaan erilaisissa verkostoissa tehtävää yhteistyö- tä. Yhteistyötä ja vuorovaikutusta on tarpeen har- joittaa niin paliskunnan sisällä ja paliskuntien välillä, kuin ulkoistenkin sidosryhmien suuntaan.

Maanviljelijän näkökulma

Poroista voi tietyissä tapauksissa olla nurmikasvulle etua. Lumen tallaaminen routaantumattoman maan päällä voi edistää nurmen talvehtimisedellytyksiä. Kasvustoon talvea vasten jääneen pitkän odelman pois laiduntaminen parantaa seuraavan kevään lan-noitusvaikutuksia lannan päästessä esteettä maa-perään. Lisäksi se vähentää kuolleen kasvimassan määrää seuraavassa sadossa parantaen näin rehun laatua.

Poroista aiheutuneiden hyötyjen tai haittojen osoit-taminen voi olla vaikeaa. Tietyissä tapauksissa esiin-tyivistä eduista huolimatta porot voivat aiheuttaa viljelyksille haittaa vuodenajasta riippumatta. Sa-don määrän ja laadun heikkeneminen syömisestä, tallaamisesta ja ulostamisesta johtuen ovat selkeitä negatiivisia seurauksia porojen oleillessa viljelyk-sillä. Tallaaminen ja kaivaminen voivat myös hei- kentää kasvuston talvehtimistä ja uusiutumiskykyä. Mitä intensiivisemmäksi viljely menee, sitä enem- män tuotantopanoksia siihen satsataan. Koneiden koon kasvu, tiheä uusimiskierto, satoisuutta mak-simoivat lajikkeet sekä tehokas keinolannoitus ja rikkakasvien torjunta asettavat pellon kasvukyvyllä paljon kestettävää. Porojen aiheuttamien negatiivisten vaikutusten toteutumisen riski ja taloudelliset menetykset ovat intensiivisessä viljelyssä olevilla aloilla paljon suuremmat kuin maltillisemmassa tuo-tannossa olevilla pelloilla.

Maanviljelijän velvollisuudet (ilmoitusvelvollisuus, dokumentointivelvollisuus) vahinkojen ehkäisyssä, sekä etenkin työhuippujen (lietelannan levitys, re-hunteko) aikana veräjien käyttö koetaan kuormitta-vina. Syystä tai toisesta viljelijä voi myös kokea pa-liskunnan olevan passiivinen peltoporo-ongelmaan puuttumisessa. Seurauksena oleva tunnetila on pääteltävissä.

Paliskunnan haasteet ja mahdollisuudet

Paliskuntia kuormittavat niihin kohdistuvat odotuk-set poistaa porot pelloilta nopeasti ja lopullisesti. Välimatkat siirryttäessä ajamaan poroja pois pelloil-ta voivat olla pitkiä. Toisinaan tehtävän kuormitus jakautuu paliskunnassa epätasaisesti. Tilanteet,

joissa saavutaan häätämään olemattomia poroja pois pelloilta, tai ne läsnäolollaan vasta uhkaavat viljelyksiä, turhauttavat. Jos viljelyksiä ei esimerkiksi maantieteellisistä tai maanomistajuudesta riippu-vista syistä päästä aitaamaan, ollaan vaikeasti rat-kaistavan tilanteen edessä.

Peltoporo-ongelmaan ei ole olemassa patenttirat-kaisua. Sitä voidaan kuitenkin ennaltaehkäistä ja hallita pitkän tähtäimen suunnitelmallisella toimin-nalla ja aktivoitumalla useilla eri sektoreilla (talous, johtaminen, työyhteisö, sidosryhmät jne).

Syiden eli erilaisten taustatekijöiden kartoitus, seu-ranta ja analysointi ovat ongelman ratkaisun lähtö-kohta. Jos ei tunneta ongelman yksityiskohtia, jää sen hoitaminen pintapuoliseksi. Erilaisten tavoite-tilojen ja visioiden asettamisella ja niiden saavut-tamismahdollisuuksien arvioinnilla luodaan kuva realistisista mahdollisuuksista ja aikajanasta tavoite-tilan saavuttamiseen. Tavoitteiden pilkkominen pie-nempiin osiin helpottaa niiden saavuttamista. Ta-voitteisiin pääsemiseksi luodaan suunnitelmallinen toimintastrategia, jonka toteutumista voidaan seu-rata, arvioida ja kehittää. Toimintastrategian toteut-tamisen tueksi paliskunnan työyhteisön tulee olla kunnossa. Haasteiden edessä korostuu työyhteisön ja siellä vallitsevan työkuulttuurin tilanne. Toimivassa työyhteisössä on lähtökohtaisesti valmiudet yhtei-sen tavoitetilan saavuttamiseen.

Peltoporo-ongelmaa käsiteltäessä esiin nousevat usein myös henkilökemiat. Tunnetusti tiettyyn pis-teeseen asti voi toisen osapuolen käyttäytymiseen vaikuttaa. Vaikutuspisteen ylittymisen jälkeen mah-dollisuudet rajoittuvat oman käytöksen hallintaan sekä omaan asennoitumiseen. Paliskunnan vahvuus henkilökemioiden hallinnassa on, jos asioiden hoi-toa on mahdollista tarvittaessa siirtää henkilöltä toi-sella tai jakaa esimerkiksi vertaistukea paliskunnan sisällä. Työasioiden meno 'ihon alle' on merkki siitä, että niihin on syytä ottaa etäisyyttä. Tärkeää työhy-vinvoinnin ylläpidossa kokonaisuudessaan on ajoit-tainen työstä irtaantuminen. Erilaiset harrastukset ja mielenkiinnon kohteet tukevat työssä jaksamista.

Ratkaisukeskeinen ja uudistuksille avoin lähestymistapa haasteiden edessä tarjoaa edellytykset niiden voittamiseen. Uudenlaisilla kokeiluilla voidaan löytää työkaluja tilanteen hallintaan. Esimerkiksi teknologisia apuvälineitä kehittämällä, kuten aiheeseen soveltuva mobiilisovellus, voidaan hallita yhtäaikaista useita eri kokonaisuuksia kuten viestintää ja paikkatietoa sekä kerätä dataa toiminnan kehittämisen tueksi. Ammattikorkeakoululaki 2014/932 edellyttää niitä mm. 'harjoittamaan työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa sekä kehittämis- ja innovaatiotoimintaa...' Monialaista osaamista hyödyntäen Lapin ammattikorkeakoululla on valmiudet toimia aluekehitystä edistäen. Lapin ammattikorkeakoululla on myös tahtoa toimia edellytysten mukaisesti yhteistyössä porotalouselinkeinin kanssa.

Lähteet:

Hannukkala, A. 2007. Opas porovahinkojen arviointiin. Selvitys poronhoitolain (1990/848) arvioimislautakuntien toiminnan parantamiseksi (POROVALA – hanke).

Hyrkäs, M., Kykkänen, S. & Sairanen, A. 2014. Tehokkuutta nurmentuotantoon niittorytmyksellä. KM 12/2014.

Majuri, K. 2018. Porojen aiheuttamien viljelysvahinkojen ehkäisemis- ja arviointikeinojen laajentaminen. Opinnäytetyö Alueiden käytön suunnittelun koulutusohjelma. Agrologi YAMK. Lapin ammattikorkeakoulu.

Karoliina Majuri työskentelee projektisuunnittelijana Lapin ammattikorkeakoulussa.

